

Är frimureriet en religion?

Stig-Olof Fernström

Vad är religion?

Religion är en allvarlig, socialt betonad inställning hos individer el. grupper gentemot den makt el. de makter vilka uppfattas som ägande den yttersta kontrollen över människans öde. Med "inställning" menas då den sida i medvetandet som kommer till uttryck i uppmärksamhet, intresse, förväntan. Med ordet "social" åsyftas att denna inställning varken är rent förståndsmässig el. "mekanisk" utan har något av den känslökvalitet som kännetecknar relationer mellan mänskliga individer.

(Definition av amerikanen J.B.Pratt i Bonniers Lexikon 11, 1965, sp. 959)

Frimurarna och deras hemliga riter har varit och är fortfarande sådant som intresserar folk. Redan inom några månader år 1994 utkom *Sverre Dag Mogstads* bok i två upplagor i Norge. I Danmark försökte frimurare med hjälp av domstol förhindra försäljningen av boken, men det misslyckades. Mogstad, som är förste amanuens vid Teologiska Menighetsfakultetet i Oslo, har med sin bok velat presentera saklig, vetenskaplig information om vad frimureriet är och samtidigt avliva skräckinjagande myter som omger sådan hemlig verksamhet. I boken finns inga noter, troligen främst p.g.a. att han måste hemlighålla vissa av sina källor, men citaten från "officiella" frimurarskrifter har tydliga hänvisningar.

Boken med sina ca. 350 sidor är uppdelad i fyra avsnitt:

- 1) En presentation av olika ordnar och system bland s.k. okända samfund,

- 2) En presentation av det svenska frimureriet och dess historia,
- 3) Det svenska systemets grader och innehåll,
- 4) En presentation av olika mysteriekulter och traditioner som ligger bakom frimureriet.

Ett längre tillägg i slutet av boken innehåller det svenska systemets ritual för de olika graderna. Litteraturförteckningen över de källor som författaren utnyttjat omfattar 10 sidor i boken. I början ger författaren också en kort översikt av andra slutna rörelser såsom Odd Fellow orden, Tempelriddarorden, Rebecka-orden (en kvinnlig orden i anslutning till Odd Fellow) och slutligen Maria-orden.

Frimureriets historiska utveckling

Svårigheten vid studiet av frimureriet är hemligstämpeln som präglar rörelsen. Mogstad går i förordet in på frågan huruvida det är berättigat att presentera sådant som en sammanslutning "av pedagogiska skäl" vill hålla hemligt. Han svarar att eftersom frimurarorden fungerar i samhället, har de av nödtvång offentliga handlingar, och att det mesta som hans bok för fram finns tillgängligt för den som vill söka källorna i de större biblioteken runt om i Europa. "Det moderna samhället kommer att tvinga fram en helt annan öppenhet än den som praktiseras i dag. Med tiden kommer många källor om frimureriet att vara lätt tillgängliga för var och en som kan använda de större bibliografiska databaserna i offentliga bibliotek" (s. 51).

Pasi Hujanen recenserar i *Perusta* 4/95 *Harri Heinos* bok. Han kommer med kritiska anmärkningar till Heinos positiva bild av frimureriet: Heino bedömer inte frimurarnas etiska handlande. Han konstaterar att det är nästan omöjligt att få tag på frimurarlitteratur, men han ställer sig inte frågan varför en organisation som berömmar sig av sin höga moral inte följer lagen om friexemplar. *Matti Peltonen*, ledare för organisationen, antydde i en tidning att det material som organisationen tillställt Universitetsbiblioteket troligen stulits därifrån, rapporterar Hujanen och konstaterar: "Tjuven har tydligen också varit en skicklig ADB-expert, eftersom han också har lyckats plocka bort 'de stulna' frimurarböckerna ur bibliotekets databas."

Fortfarande kräver orden en absolut tystnadsplikt av sina medlemmar när det gäller ordens hemliga lära och ritual.

För att kartlägga frimureriets historia är det viktigt att skilja mellan faktiska och legendariska personer och händelser. Enligt det legendariska materialet går frimureriet tillbaka på kung Salomos och Hiram (Adoniram) byggande av templet i Jerusalem (jfr 1 Kon 5ff och 2 Krön 2ff). I frimurarnas egna skrifter flyter gränsen mellan historia och legend. Men man går t.o.m. ännu längre och talar om ett hemligt förbund från Melkisedeks tid (1 Mos 14) och t.o.m. Adam sägs ha fått en hemlig kunskap om Gud som han förde vidare.

Enligt modern historiesyn börjar frimureriets historia i Centraleuropa på 1600-talet (s. 61). De flesta anser att det engelska frimureriet började den 24.6.1717 (Johannes Döparens dag) då fyra loger i London bildade den första storlogen. 1723 godkändes en konstitution som utarbetats av prästen *J. Anderson*. Grunden är tron på ett högsta väsen som har skapat himmel och jord. Innanför den ramen utformades enligt upplysningstidens filosofi ett lärosystem för att utveckla och förädla människans personlighet.

Mogstad framhåller att man skall förstå frimureriets utveckling i ljuset av spänningen mellan upplysningstidens förnuftstänkande och romantikens mystik. Medlemmarna (som kom från de högre samhällsklasserna) fick ett stöd mot upplysningstidens och den nya vetenskapens ensidiga rationalism. Senare under 1700-talet kom tyngdpunkten att läggas på de medeltida riddarordnarna (främst Tempelherreorden och Johanniterorden) och deras ordensmystik genom behovet av praktfulla ritual och sensationella hemligheter. Samtidigt utökades antalet grader från de ursprungliga tre.

I Tyskland hade frimureriets mystik föreberetts av rosenkorsrörelsen, som menade sig förmedla en urkristen tradition som emellertid var sammanblandad med mystik och alkemi. Man hade fått del av en högre spekulativ kristen visdom, Jesu Kristi och hans apostlars hemliga lära. Från 1750-talet känner man till den nya ordenslegenden eller tempelherrelegenden, enligt vilken ordens sista stormästare *Jacob B. Molay* vid sin död 1314 till sin bror-/systemson *Beaujeu* skall ha överlätit sina hemligheter som han mottagit från prästerskapet vid Jesu gravkyrka i Jerusalem. Beaujeu skall sedan ha flytt till Skottland där hemligheterna har bevarats inom Stuartsläkten.

J. A. Starck från Wismar påstod sig 1767 vara präst i Tempelherreorden och han införde den klerikala sidan i frimureriet. Den övertogs sedan av det svenska frimureriet. Han ansåg att människan

kunde få ett djupare, rent gudsförhållande om hon befriades från det jordiska och från materien och därmed kunde hon få makt över allt jordiskt med hjälp av olika slags mystik. Starck införde också berättelsen om de hemligheter som essenerna – som han kände till genom Josefus – hade bevarat under förföljelser och som sedan överlämnades av sju syriska kristna till tempelriddarna.

Den svenska frimureriet skall ha grundats 1735 i Stockholm och den Svenska Stora Landlogen bildades 1760. 1771 blev Gustav III den svenska ordens beskyddare och hertig Karl av Södermanland (som 1809 blev Karl XIII) medlem och några år senare landlogens stormästare. Därefter har alla svenska kungar varit medlemmar i orden förutom den nuvarande Carl XVI Gustav. Karl (XIII) arbetade aktivt för att utveckla det svenska systemet, som alltså skilde sig från det engelska och det som var rådande i Europa. Han byggde ut ordenslegenden och införde kabbalistiska och gnostiska element och 1700-talets mystiska och magiska föreställningar.

Det svenska systemet med 12 (el. 13) grader spred sig till Norden, och de svenskspråkiga logerna i Finland lyder fortfarande under den svenska storlogen. Det finska frimureriet där också några svenska loger ingår bygger på intryck som kom från USA på 1920-talet, och följer det skotska (angloamerikanska) systemet med 33 grader. Den första logen S:t Augustin i Finland grundades 1756. De finländska logerna beslöt 1813 att lägga ner sin verksamhet av fruktan för att kejsar Alexander I skulle ogilla frimureriet. Han förbjöd faktiskt år 1822 alla tjänstemän i riket att höra till hemliga organisationer och förbudet förnyades av Nikolai I 1826 och skärptes att gälla alla landets invånare. Troligen fortsatte verksamheten inom logerna i största hemlighet.

Karl gav det svenska frimureriet en mera kristen profil, samtidigt som ritualen blev allt mera mystiska och spekulativa. År 1993 utgav orden en skrift kallad Svenska frimurare ordens ideologiska grundsyn. Skriften utarbetades av fyra personer, bland dem två biskopar, *Lindegård* och *Grape*. Den anger frimureriets mål med tre ord: Personlighetsutveckling, brödragemenskap och mänskokärlek.

Under Karl fick graalmyten en viktig position. (Graal – "i kristen legendbildning den vid nattvardens instiftande använda skål, vari också Josef från Arimatea uppsamlade blodet från Jesu genomstungna sida. Reliken spelar en viktig roll i medeltida versromaner, främst *Chrétien de Troyes'* och *Wolfram von Eschenbachs* Parsifal-

romaner. Här har motivet kombinerats med Artursagorna. Graalen har förts till Britannien, gått förlorad och återfinns omsider av den rene 'graalsökaren' Parsifal..." --Bonniers Lexikon 6, 1963, sp. 229).

Redan i de lägsta graderna talas det om för de nya medlemmarna att de bör vara villiga att blanda sitt blod med brödernas. Vid invigningen till den hemliga, högsta graden blir kandidaten stucken i tummen för att kunna droppa litet blod i en kalk, en ceremoni till minne av det "heliga blod" som utgjutits på Golgata (s.91) och kandidaten blandar därmed också sitt blod med fädernas, som gav sitt liv till korsets försvar. En kristallflaska sägs innehålla det heliga blodet (= Kristi blod, som Josef av Arimatea skall ha tagit vara på vid Jesu begravning) och fädernas blod blandat med vin, och ordens högsta prelat tar några droppar ur flaskan och blandar dem med blodet och vinet i bägaren och sedan dricker kandidaten och de övriga av blandningen. Slutligen hålls några återstående droppar ur kalken tillbaka i flaskan. De sista dropparna ur kalken används för att smörja ett krucifix och ledaren ber: "I ditt heliga och stora namn, du treenige Gud, frambär jag detta offer till din ära, till vår tröst och till en värdig påminnelse om det förbund som vi i all evighet har slutit med dig. Det är fullbordat. Amen" (s.92). I Sverige praktiserades blodblandningsceremonin fram till början av 1980, då man av rädsla för smitta genom blodet, upphörde med den konkreta handlingen.

I Finland fanns det 1994 enligt uppgift ca 5.000 frimurare i 112 loger på ett 30-tal orter. Den svenska storlogen uppges ha ca. 18.000 medlemmar i Sverige och Svenskfinland.

Frimureriets bakgrund och rötter

Som det redan har framgått ligger den ideologiska bakgrunden till frimureriet och andra slutna organisationer i antikens mysterierörelser som man känner till genom religionshistorisk forskning. Mysteriekulterna blomstrade under hellenistisk tid och deras ideologi upplevde en renässans på 1700- och 1800-talet, den tid som utgör startpunkt för det moderna frimureriet. "Stora och långa linjer från gamla sumeriska, egyptiska, grekiska, persiska och babyloniska kulturer dras genom renässansen och medeltidens riddarordnar till mystiken under senare 1700-tal" (s. 19).

Frimureriet representerar inte något enhetligt system, gemensamt för alla länder. Det råder en klar skillnad mellan det s.k. engelska systemet – som inte är bundet till någon speciell religion – och det s.k. svenska som är förhärskande i de nordiska länderna och inom *en* orden i Tyskland. Det senare kallas också det kristna frimureriet, men har som utgångspunkt de tre grundläggande graderna i det engelska systemet. Det svenska systemet har 12 (el. 13) grader, och uppvisar många likheter med ett annat höggradssystem med 33 olika grader, det s.k. skotska, som internationellt sett är det vanligaste.

Uppgifter om det svenska frimurarsystemet får man genom den s.k. Fundamentalkonstitutionen, en samling böcker med ordens grundläggande lära och praxis. Där beskrivs i detalj vad som skall ske i olika ritual. Där finns också de s.k. Frågeböckerna, som besvarar frågor om innehållet i olika grader och ritual. Ytterligare finns det s.k. Instruktionsföredrag som förklarar hela ritualet eller vissa delar därav för de nya medlemmarna.

Man skiljer mellan olika, efter varandra följande huvudindelningar: S:t Johannes logen, S:t Andreas logen och Kapitellogen. Först genomgår man graderna i S:t Johannes, sedan i de följande logerna tills man slutligen kan bli Ordens Stormästare (XII graden). Av "pedagogiska skäl" känner man alltså inte till innehållet i de högre graderna innan man själv nått dem, men många antydningar kan ses redan i de lägsta gradernas undervisning. Förenklat kunde man säga, framhåller Mogstad, att Johannes-logen ger en moralisk tolkning, Andreas-logen en historisk och Kapitel-logen en religiös tolkning av frimureriets innehåll (s. 206).

Vid inträdet i första graden förs sökanden in i logen med förbundna ögon. Det symboliserar människans väg från mörker till ljus. Alla metallföremål tas av honom eftersom han föddes utan dem, och han leds alltså in i logen till en ny födelse från mörker till ljus. Han påminns om frimurardygden och uppmanas att kämpa mot livets frestelser, och hans ledsagare säger till Ordförande Mästaren att novisen söker sanning och ljus. Före invigningen skall han också avlägga en ed på att han aldrig kommer att yppa vad han ser eller hör i logen. Ögonbindeln tas bort och rummet lysas upp och bröderna ropar: *Sic transit gloria mundi* – orden och ceremonin är tagen från den katolska påveinvigningen. Vid altaret sker en symbolisk blods-

utgjutelse från hans bröst. Sedan blir han invigd till S:t Johannes lärning.

Första graden är födelsens grad, den andra livets, den tredje dödens. Många av II-gradens ritual och lärdomar har en fördold betydelse som senare kommer fram i VIII och IX graden.

Ritualet i samband med III graden har sin bakgrund i benediktinerordens invigningsceremoni som utgestaltades som en begravning. Hos frimurarna genomförs det i en mörk sal som påminner om en gravkammare, en likkista ligger i öst-västlig riktning och på locket finns ett kranium, en trekant med mästarordet Jehovah och två korslagda ben. Längs väggarna finns tolv stora gravstenar. På altaret ligger en bibel, ett kranium och två korslagda ben. Novisen upplever en rituell begravning när han ligger i kistan och bärs bort under sorgmusik. Mästaren säger bl.a. Memento mori! Novisen skall läras att hellre dö än förråda sina ordensförpliktelser.

De följande graderna är Andreasgrader och Jerusalems tempel har där en central plats. I Johannesgraderna handlar det om byggandet av Salomos tempel, i Andreasgraderna däremot om Salomos ödelagda tempel och det nya templet som skall byggas. Framställningen av templet som byggdes, ödelades och återuppbyggdes symboliserar ordens egen historia. Från första graden har man arbetat på att bygga upp templet, d.v.s. människan. I katastrofen räddas grundstenen och orden kan fortsätta byggandet. Ordens historia kan också tolkas allegoriskt om en enskild frimurare.

Många av de symboler som används redan i de lägre graderna får sin förklaring först när man nått högre upp. Flera symboler i Andreas-graderna har anknytning till alkemistiska uppfattningar från medeltiden och senare tider - inom alkemin var en central tanke att förvandla andra metaller till guld - och de används för att beskriva människans andliga förvandling, något som också rosens-kors-rörelsen gör. Också kristen kabbala-mystik har påverkat frimureriet (s. 126).

Legendernas uppgift sägs vara att beskriva hur de innersta hemligheterna har tillvaratagits och förts vidare av en liten grupp invigda. Legendernas innehåll meddelas åt dem som skall upptas i nya grader. Man har byggandet av kung Salomos tempel som symbolisk förebild för den enskilda människans förädling och hon anses delta i uppbyggandet av den "slutgiltiga logen... som Kristus själv skall öppna vid sin återkomst" (s. 44).

Mogstad påvisar, att frimurarna anser att Jesus, som uppfattas som en vishetslärare, meddelat en hemlig undervisning åt vissa av sina lärjungar, den inre kretsen, eftersom "alla inte var lika andliga eller lika mottagliga för hans lära".

Men redan i tidernas morgon före Jesu tid hade kunskapen om Gud och naturen invävt i hieroglyfer och allegoriska symboler för att de inte skulle falla i onda människors händer och bli missbrukade. Det är bara genom att förädlas (= genom att stiga uppåt i frimureriets grader) som en mänska kan få del av den kunskapen om Gud. Johannes Döparen blev invigd genom vatten i essenernas förbund och senare invigde han Kristus genom dopet i Jordan. Kristus insatte sin älskade lärjunge Johannes som sin efterträdare till att leda förbundet. Lärjungen Johannes blev på förklaringsberget tillsammans med Jakob och Petrus (= den inre kretsen) införd av Kristus i essenersamfundet, och i det sammanhanget såg de Herren tillsammans med Josef av Arimatea och Nikodemus (s. 183 – Obs! alltså inte Mose och Elia som evangelierna berättar).

Kunskapen i världen har förts vidare på två sätt: 1) Genom de kristna mysteriesamfunden efter Kristus, och parallellt därmed 2) genom andra religioner och rörelser, men inom dessa senare har den delvis feltolkats.

Frimureriet och den kristna tron

Inom de högre graderna önskar man få också präster till medlemmar för att de skall fungera som ordenspräster. Invigningen sker i ett rum med kyrklig utsmyckning och ritualet med sång och bön påminner om medeltida prästvigningar. Priorn (översteprästen) bär ett "magiskt kors" (s. 160) och den som invigs skall genomgå en reningsrit med vatten och får sedan ett eget kors och en ring. Undervisningen som ges är starkt påverkad av rosenkors-rörelsens lära.

Prästernas viktigaste uppgift i logen är inte att predika utan att förmedla Kristus på ett fördolt sätt genom symboler och sinnebilder, men det har aldrig getts offentlighet vilka prästernas ritulla uppgifter är. I Kapitelgraderna genomför han "dop- och nattvardsliknande riter... och är liturg vid blodritualet som symboliserar den innersta föreningen med bröderna och med Kristus" (s. 162).

I Norge där man också följer det svenska systemet förrättar prästen ett "reningsritual med starka gnostiska inslag. Ritualet byg-

ger på en dualistisk verklighetsuppfattning där det onda förbinds med det skapade och med materien medan det goda är knutet till den andliga världen." Under upptagandet (i den ljusa graden) läses en text som visar att ritualet har inslag från astrologin (s. 164).

I X gradens frågebok ingår ett omfattande kapitel om astrologi, där det bl.a. sägs att man inte kan förneka himlakropparnas inflytande på människolivet. "Men genom den kristna tron kan mänskan beväpnas sig med goda gärningar för att motstå deras onda inflytande. Astrologin har flytt in i frimureriet genom 1700-talets astrologiska spekulationer och inte minst genom det spekulativa kabbalistiska bruket av talvärden och magi" (s. 181).

Mogstad summerar upp med att karakterisera frimureriet som en pluralism av traditioner, och därmed kan man "framställa frimureriet på många sätt, beroende på var man lägger tyngdpunkten. Därför kan också många medlemmar säga att de inte känner igen den beskrivning som ges. En heltäckande beskrivning av frimureriet är svår att ge. Men man kommer ganska nära om man beskriver orden som en kristen mysteriegemenskap" (s. 268).

Mogstad hävdar att orden trots sina försäkringar om motsatsen i verkligheten för många medlemmar är en sluten församling där de finner sin kristna gemenskap, hör förkunnelse och får själavård. Men på den punkten kommer de präster som är ordensmedlemmar i konflikt med principen att prästens tjänst är en offentlig tjänst med ord och sakrament.

Man hävdar att orden ger en neutral fostran, men ingen pedagogik kan vara en neutral storhet, utan förmedlar de värderingar som präglar ordens mänskossyn. Ett hemligt broderskap medför också lojalitetsbindningar, som kan medföra olägenheter när det handlar om en grupp människor med makt i samhället och det inte ges fri insyn (s. 271–272).

Mogstad säger att han inte betvivlar att Frimurarorden vill vara en kristen organisation. Men han lyfter fram tre viktiga betänkligheter: Bruket av ritual och dödssymboler med klart synkretistisk anstrykning. Prästernas tystnadslöfte som skall avges innan de får inblick i huruvida ordens lära står i strid med deras kyrkliga funktioner. Deltagandet i vatten- och brödriter (i IX och X graden) och i blodriten (i X:2 graden) och slutligen den hemliga förkunnelsen av evangelium i motsats till kyrkans offentliga förkunnaruppdrag.

År 1995 utkom en studie på finska om frimureriet i Finland (Mihin vapaamuurari uskoo?, övers. Vad tror en frimurare?). Författare är teol.dr Harri Heino från Kyrkans forskningscentral. Heino har gjort en enkät bland 1200 frimurare, som besvarade hans frågor om sin inställning till kristendom och kyrka. Resultatet jämförde han sedan med andra finländska mäns svar på samma frågor. Enligt undersökningen skulle de förstnämnda ställa sig mera positivt till kyrkan och dess tro än genomsnittet. Dessutom säger sig Heino ha gått igenom storlogens alla ritualtexter liksom även den Svenska ordens fundamentalstadga. Hans avsikt har varit att granska texternas religiösa och etiska innehåll.

Den bild som Heino säger sig ha fått av frimureriet i Finland är positivare än han väntade. I en intervju i Helsingin Sanomat 15.9.94 säger Heino bl.a. att han i organisationen inte fann någonting som skulle stå i strid mot kristendomen.

I ljuset av Mogstads bok frågar man sig om Heino verkligen utnyttjat hela bredden av material där frimurarna presenterar sig själva. Mogstad berör frågan om kyrkans förhållande till frimureriet, och han framhåller att det förhållandet inte kan lösas med en enskild prästs eller biskops ställningstagande, utan att kyrkan bör lägga fram sina premisser och utbe sig den dokumentation som önskas och ingalunda nöja sig med det material som frimurarorden själv väljer att visa fram (s. 273–274).

År 1995 utkom på finska en bok om frimurarna, Vapaamuurarien salaiset opit, av amerikanerna *John Ankerberg* och *John Weldon*. Boken är försedd med många noter och litteraturhänvisningar och innehåller också ett tillägg om frimureriet i Finland. Till åtskillnad från Mogstads historiska redogörelse där frimurarkällor beskriver sin egen rörelse under olika tidpunkter, granskar Ankerberg och Weldon frimureriets olika lärosatser och jämför dem, kapitel för kapitel, med Bibelns undervisning och den kristna trons grundläggande läror.

Om jag till slut skulle försöka mig på en bedömning av frimureriets innehåll såsom det på ett grundligt och uppenbart sakkännande sätt framställts i Mogstads bok måste jag peka på de många tvivelaktiga källor som frimureriet öser ur (gnosticism, mysteriekulter, astrologi, magi, o.s.v.), allt under sken av att representera den högsta (= kristna) kunskapen om Gud. Samtidigt visar frimureriet upp en avgörande brist på förståelse av vad evangelium handlar

om när man menar att människan kunde vara mera eller mindre värdig kunskap om Gud: Jesus Kristus uppenbarade frälsningens väg för oss människor som är totalt ovärdiga till både den uppenbarelsen och den frälsningen. Människan stiger inte uppåt i värdighet utan frälsningen kommer ner till hennes plan. Paulus, kristenhetens kanske största budbärare, pekar på sin egen ovärdighet: "Jesus Kristus har kommit för att frälsa syndare, av vilka jag är den störste" (1 Tim. 1:15).

Några synpunkter ur Pasi Hujanens recension i tidskriften *Perusta* (4/95) av Harri Heinos bok om det finska frimureriet skall ännu ges utrymme här.

Frimureriet drabbades av ett hårt slag när tidskriften *Apu* i början av 1980-talet publicerade en lista över frimurarordens medlemmar. År 1984 skrevs över 400 tidningsartiklar om frimureriet. För att råda bot på krisen började organisationen putsa upp sin bild i offentligheten. I slutet av årtiondet var krisen övervunnen och organisationens tillväxt började igen.

Tidigare hade frimurarna vanligen tigit ihjäl all kritik och alla "avslöjanden", men 80-talets problem var så stora att man var tvungen att välja en ny linje. Stormästaren ställde upp för intervjuer, frimurare deltog i radioprogram, redaktörer fick besöka templen, etc.

En del av kampanjen i offentligheten riktade sig till kyrkan och man ordnade ett gemensamt seminarium. Åtminstone tre av biskoparna hade frimurare bland sina nära anhöriga. En följd av seminariet blev att en del material om de lägre graderna gavs åt Harri Heino för hans forskning. Resultatet publicerades 1986 av Kyrkans forskningscentral, och frimurarordens tidskrift bedömde utvärderingen positivt.

Senare fick Heino också de högre gradernas ritualtexter och efter att ha hållit föredrag i frimurarordens sommarhem gavs han tillstånd att göra en enkät bland en fjärdedel av medlemmarna. Den enkäten ligger till grund för hans nyaste bok, som Hujanen alltså recenserar.

Hujanens kritik av boken är att den främst bara räknar upp sifferuppgifter ur enkäten utan frågor huruvida dessa är motstridiga. "Det är beklagligt att Heino inte får fram nästan någonting ur sitt material. Analysen saknas, det kritiska greppet saknas, där finns bara statistiska uppgifter." Som exempel anför Hujanen att under-

sökningen ger vid handen att 43% av de tillfrågade trodde på en personlig gud medan 60% meddelade sig tro på den Gud som kristendomen förkunnar. "Är den kristna Guden ingen personlig Gud?" Undersökningens personer sade sig till 86% vara religiösa, medan motsvarande siffra för medelfinländaren är 39%. Samtidigt visar det sig att bara 9% läser Bibeln minst en gång i veckan och bara 8% besöker kyrkan några gånger i månaden. "Man förundrar sig över varför Heino inte kommer på tanken att själva frimureriet kunde vara orsaken till den högra procenten religiösa bland medlemmarna. Om organisationen till sitt väsen är religiös – såsom många av Heinos resultat påvisar – kunde det vara mycket naturligt att medlemmarna är religiösa... Tyvärr får man den uppfattningen att Heino haft en stark förhandsinställning – frimurarna är goda kristna – och det försöker han påvisa antingen medvetet eller omedvetet." När Heino hållit sitt föredrag där han för frimurarna redogjorde för resultatet av sin första forskning innan resultatet ens hade publicerats, omtalades hans besök i deras egen tidning under rubriken: "Harri Heinos forskning nästan färdig. Frimurarna utgör en pålitlig stöttepelare för kyrkan."

Min egen allvarligaste invändning är att det kristna budskapet inte är någon hemlighet som är förbehållen endast de invigda såsom frimureriet lär. Det handlar tvärtom om en offentlig nyhet som skall predikas för alla utan undantag. Detta är varje kristens uppgift. Ingenstans i Skriften uppmanas vi att reservera budskapet endast för en viss grupp människor.

Källor och litteratur

Sverre Dag Mogstad: *Frimureri. Mysterier, fellesskap, personlighetsdanninge*. Universitetsforlaget, Oslo 1994. (Om ingenting annat anges, hänvisar sidnumreringen i texten till denna bok.)

John Ankerberg och John Weldon: *Vapaamuurarien salaiset opit*. 384 sid. Kuva ja Sanas förlag 1995. Översättningen av Leo Meller. Originallets titel: *The Secret Teachings of the Masonic Lodge*, utg. 1990.

Harri Heino, *Mihin vapaamuurari uskoo? Suomalaisten vapaamuurarien arvot, etiikka ja uskonnollisuus*. Kirkon tutkimuskeskus, Sarja A Nro 65. 1995.

Pasi Hujanen, recension av Heinos bok i *Perusta* 4/95.